

Ohjeita museovierailua varten

Mikä museo on?

- museon tehtävä on säilyttää ja tallentaa kulttuuriperintöä ja siirtää tietoa seuraaville sukupolville
- vaikka Suomi on pieni maa, eri osissa maamme on vallinnut hieman erilainen kulttuuri ja meidän museomme tarkoituksena on esitellä nimenomaan oman alueemme entisajan elämää
- tietämällä hiukan historiaa ymmärrämme paremmin tämän päivän tapahtumia
- museossa huomaat kuinka entisajan ihmiset elivät, esimerkiksi millaisissa taloissa he asuivat ja mistä he saivat toimeentulonsa
- museossa tulee tutuksi sekä entisaikojen arkinen elämä että Iisalmen historiaan vaikuttaneet merkittävät tapahtumat
- entisiin aikoihin meidät johdattavat museoesineet

Kuinka museossa toimitaan?

- museossa käyttäydytään rauhallisesti
- museoesineisiin ei saa koskea, koska ne ovat vanhoja ja menevät helposti rikki
- toivommehan että ne säilyisivät seuraavillekin vieraille ☺
- kuuntele oppaan ohjeita
- jos jokin asia jää epäselväksi tai haluat tietää jostain asiasta lisää, kysyä saa aina!
- jos haluat, voit jo etukäteen miettiä kysymyksiä oppaille (jos esimerkiksi esittelymonisteessa tuli esiin outoja sanoja)

Tervetuloa museoon!

YLÄ-SAVON KOTISEUTUMUSEO

Ylä-Savon Kotiseutuyhdistys ry. perustettiin 1946. Se vastaa museon toiminnasta sekä rakennuksista. Yleisölle museo avattiin vuonna 1964 ja se on ollut avoinna siitä lähtien muutamaa kesää lukuun ottamatta. Ylä-Savo on osa Pohjois-Savon maakuntaa, joka on osa Itä-Suomen lääniä. Museon kokoelmiin kuuluu yli 4000 esinettä, suurimmaksi osaksi yläsavolaiseen kansankulttuuriin ja normaaliin arkielämään liittyen.

Kotiseutumuseon pihapiiri koostuu eri puolilta Ylä-Savoa tuoduista rakennuksista. Ensimmäisenä alueelle on siirretty museon **päärakennus** vuonna 1954. Se ostettiin Vieremän Kumpumäestä ja on todennäköisesti rakennettu 1700-luvun alkuvuosikymmenillä. Siirto tapahtui betonista valetun kellaritilan päälle, joka toimii myös näyttelytilana.

Seuraavaksi alueelle hankittiin **tuulimylly** vuonna 1963. Se on malliltaan jalkamylly ja tehty Martikkalan saarella 1862. Mylly siirrettiin museolle Lappetelän kylästä.

Rannassa sijaitseva kalastukseen liittyvä **nuottakota** on peräisin Lampaanjärven Pohjoislahdesta ja se siirrettiin museoalueelle 1967. Kodan mukana tulivat lahjoituksena myös verkot sekä todennäköisesti myös kodassa sijaitseva vene.

Liha-aitta (aitoista keskimäinen) saatiin Iisalmen Kangaslammin vanhainkodilta vuonna 1968, jossa se oli toiminut mm. ruumishuoneena. **Vaateaitta** (pienin aitta) siirrettiin Paaslahden Simppalasta vuonna 1973. **Eloaitta** eli vilja-aitta (suurin aitta) siirrettiin Iirannan Ihalasta 1972 mutta rakennus on tehty jo vuonna 1837. **Navetta** ja sen jatkona oleva lato ovat Ryhälänmäen kylästä ja ne siirrettiin museoalueelle 1970. Kaikkien rakennusten katot ovat vanhanmallisia pärekattoja, ne on siis valmistettu puusta.

Savutupa

Museon tupa on alun perin ollut savutupa. Se on sisustettu aidon savutuvan mallin mukaan 1800–1900-luvun kansanomaisilla museoesineillä. Tuvan suuri tulisija (leivinuuni) on yli 300 vuotta vanha ja siinä on mahtunut kerrallaan paistamaan jopa 30 leipää. Uunissa ei ole ollut savuhormia ulos eikä piippua vastaavasti katolla. Sen sijaan uunin yläosassa on aukkoja, joista savu tuli huonetilaan. Lisäksi katossa on suljettava aukko, lakeistorvi, jonka kautta suurin osa savusta päästettiin tarpeen mukaan ulos. Voit vieläkin haistaa tummuneista hirsistä peräisin olevan savun tuoksun. Alun perin tuvan ikkunat ovat olleet hyvin pienet, nykyiset suuret ikkunat on tehty jälkeempään.

Sotahuone

Sotahuoneessa on esillä toisen maailmansodan (1939 - 1945) aikaisia esineitä ja kuvia. Talvi- ja jatkosodan melskeet vaikuttivat paljon Iisalmen arkielämään. Jopa maan pääkaupunkiin Helsinkiin verrattuna Iisalmea pommitettiin talvisodan aikana todella ahkerasti, peräti 11 kertaa. Syynä oli kaupungin asema risteysalueena. Pahimmat pommitukset tapahtuivat helmikuussa 1940, jolloin samana päivänä tuhottiin täysosumalla aseman väestönsuoja sekä Iisalmen poliisilaitos. Suuri osa kaupungin rakennuksista kärsi mittavia vahinkoja. Kaikkiaan sotien aikoina Iisalmen maalaiskunnan alueella kuoli tai katosi yhteensä 210 henkeä. Iisalmen kaupunki menetti talvi- ja jatkosodan taisteluissa 2,9 % väestöstään

Alakerran näyttelyt

Alakerran näyttelytilat koostuvat neljästä eri osiosta. **Käsityöhuoneessa** esitellään käsityöläisperinnettä, suutarinverstas työkaluineen on keskeinen osa huonetta. Lisäksi esillä on tekstiilien valmistukseen ja huoltoon liittyviä esineitä. **Kalastushuone** esittelee eri kalastustapoja ja niihin liittyvää esineistöä, huoneen keskipisteenä on siipiruuhi, jolla on ikää ainakin useita satoja vuosia. Kalastushuoneen yksi seinä esittelee Ylä-Savon seudun esihistoriaa, esillä on lukuisten kivikirveiden ja -talttojen lisäksi keramiikkaa. **Keisarin kamarissa** on näytteillä säätyläiskulttuuriin liittyvää esineistöä, ja huoneen vetonaula on keisarin kalusto, joka on peräisin Iisalmen pappilasta. Iisalmen pitäjän rovastin luona vieraili vuonna 1819 Venäjän keisari Aleksanteri I, ja kerrotaan, että tämän kaluston äärellä pappilan väki ja keisarin seurue on nauttinut teetä. Keisarin kamarissa on esillä myös Suomen sodan (1808 – 1809) aikaisen Koljonvirran

taistelun esineistöä. **Suuri perähuone** esittelee uusitussa näyttelyssään yläsavolaisia elinkeinoja metsästyksestä maatalouteen.

Alkuperäinen versio Sanna Marin

Muokannut Tiina Kuokkanen